Sisäministeriö LAUSUNTO SM2017-00323

KVY Kekomäki Kalle(SM) 14.09.2017

Viite

Asia
E 29/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seuranta

”Eurooppaa ei rakenneta hetkessä eikä millään kokonaisratkaisulla. Siihen tarvitaan käytännön toimenpiteitä, joilla luodaan ensin aito yhteisvastuullisuus.”
Robert Schuman 9. toukokuuta 1950

Komission 1.3.2017 julkaisemassa valkoisessa kirjassa kartoitetaan seuraavan vuosikymmenen muutosvoimia ja esitellään joukko skenaarioita siitä, miten Eurooppa voisi kehittyä vuoteen 2025 mennessä.

Kuten valkoisessa kirjassa todetaan, Eurooppa on kansalaisilleen poikkeuksellisen vapaa ja vakaa paikka maailmassa, joka on edelleen täynnä epäsopua ja raja-aitoja. Maailman 25 turvallisimmasta maasta 15 on EU-maita.

Unionin tilaa 2017 peilaavassa puheessaan 13.9.2017 komission puheenjohtaja Juncker muistutti, että nyt on se aika rakentaa yhtenäisempi, vahvempi ja demokraattisempi Eurooppa vuoteen 2025 mennessä.

Rooman julistuksessa 25.3.2017 jäsenvaltioiden päämiehet ja EU-instituutioiden johtajat totesivat, että Euroopan unionilla on tänään vastassaan sekä maailmanlaajuisesti että eurooppalaisittain ennennäkemättömiä haasteita: alueelliset konfliktit, terrorismi, kasvavat muuttopaineet, protektionismi sekä sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoisuus.

Rooman julistuksen yhtenä päätavoitteena on turvallinen ja suojattu Eurooppa:

> *unioni, jossa kaikki kansalaiset tuntevat olonsa turvalliseksi ja voivat liikkua vapaasti, joka huolehtii ulkorajojensa turvallisuudesta ja harjoittaa tehokasta, vastuullista ja kestävää kansainvälisten normien mukaista muuttoliikepolitiikkaa; Eurooppa, joka torjuu päättäväisesti terrorismia ja järjestäytynyttä rikollisuutta.*

Jos katsotaan mitä Euroopan unionissa nyt on tehty tai ollaan parhaillaan tekemässä turvallisuutemme eteen, esille voi nostaa joitakin keskeisiä asioita:

Turvallisuuden parantaminen ulkorajoilla

- Kaikista matkustajista, mukaan lukien EU-kansalaisista, tehdään nykyään ulkorajoilla **järjestelmällisesti hakuja** turvallisuustietokannoista.

- On päästy poliittiseen yhteisymmärrykseen EU:n ulkorajat ylittävien, EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten rajanylitysten rekisteröintiin tarkoitetusta uudesta **rajanylitystietojärjestelmästä**.
- Parhaillaan tehdään työtä, jotta voidaan perustaa **EU:n matkustustieto- ja -lupajärjestelmä (ETIAS)** turvatarkastusten tekemiseksi Eurooppaan ilman viisumia matkustaville jo ennen heidän EU:n ulkorajoille saapumistaan.

Tietojenvaihdon parantaminen

- Komissio ehdotti lainsäädäntöä, jolla vahvistetaan EU:n tärkeimmän lainvalvonnan välineen, **Schengenin tietojärjestelmän (SIS)**, asemaa.
- EU:n tiedonhallinnan puutteiden korjaamiseksi komissio esitti ehdotuksia kolmansien maiden kansalaisten rikosrekisteritietojen vaihtamiseksi **eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS)** kautta.
- Komissio esitti uuden lähestymistavan EU:n tietojärjestelmien **yhteentoimivuuden** saavuttamiseksi rajaturvallisuuden ja sisäisen turvallisuuden aloilla.
- Uusi **Europol-asetus** tuli voimaan toukokuussa, ja sen myötä Europolin on mahdollista tulla yhä vaikuttavammaksi, tehokkaammaksi ja vastuullisemmaksi. Europol sai myös lisäresursseja.

Terroristien toimintatilan kaventaminen

- **Terrorismin torjuntaa** koskevassa direktiivissä kriminalisoidaan muun muassa terrorismin rahoitus, terrorismiin liittyvään koulutukseen osallistuminen tai terrorismitarkoituksessa matkustaminen. Lisäksi siinä vahvistetaan terrorismin uhrien oikeuksia.
- Tarkistettu **ampuma-asedirektiivi** hyväksyttiin, jotta voitaisiin paremmin valvoa aseiden hankintaa ja omistusta sekä estää rikollisia ja terroristeja saamasta vaarallisimpia sotilaskäyttöön tarkoitettuja aseita. Komissio on tehostanut ampuma-aseiden laittoman kaupan torjuntaa erityisesti Länsi-Balkanilla.
- Komissio on käynnistänyt **räjähteiden lähtöaineita koskevan asetuksen** tarkistuksen, jotta voidaan vahvistaa sellaisten aineiden rajoituksia ja valvontaa, joita voidaan käyttää kotitekoisten räjähteiden valmistamiseen.
- Uusi **pehmeiden kohteiden suojelemista käsittelevä ryhmä** toimii foorumina, jolla voidaan jakaa suuntaviivoja ja vaihtaa parhaita käytäntöjä siitä, kuinka suojella julkisia paikkoja.
- **Terrorismin rahoituksen** torjumiseksi komissio esitti kolme ehdotusta, joilla saatetaan valmiiksi rahanpesua, laittomia rahavirtoja sekä varojen jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskeva lainsäädäntökehys.

Radikalisoitumisen ehkäiseminen

- Komissio on jatkanut verkkoalustojen kanssa tehtävää yhteistyötä **EU:n internetfoorumin** kautta terroristiseen sisältöön pääsyn rajoittamiseksi. Se on myös käynnistänyt **kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen tähtäävän ohjelman** vaihtoehtoisen vastapropagandan edistämiseksi verkossa. EU:n **internet-sisällöstä ilmoittamista käsittelevä Europolin yksikkö** on merkinnyt 35 000 terrorismiin liittyvää sisältöä internetissä viimeisen kahden vuoden aikana. Niistä 80–90 prosenttia on poistettu.
- Komissio on edelleen tukenut radikalisoitumisen ehkäisyä ja torjuntaa kansallisella ja paikallisella tasolla erityisesti **radikalisoitumisen torjuntaverkoston (RAN)** kautta ja perustamalla radikalisoitumista käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän.

Tulevaisuuden haasteita

Euroopan unionia 2015-16 kohdanneen maahanmuuttokriisin kynnyksellä yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän piti olla valmis. Jäsenvaltioiden turvapaikkajärjestelmiin (erityisesti turvapaikanhaun kohdemaat, joihin Suomikin lukeutui) kohdistunut suuri paine osoitti tarpeen uudistaa vastikään rakennettua yhteistä turvapaikkajärjestelmää. Työ on käynnissä ja jatkuu vielä pitkään.

- Ulkorajavaltiot joutuvat ensimmäisinä kohtaamaan muuttoliikevirtojen aiheuttaman paineen. Kuinka tasata tiettyihin valtioihin kohdistuvaa painetta, on ratkaisematon iso kysymys, johon etsitään kuumeisesti yhteistä ratkaisua.

- Ulkorajavalvontaa tehostetaan entisestään, jotta muuttoliikevirrat ohjautuvat hallitusti. EU-laajuiset tietojärjestelmät tulevat helpottamaan EU:n alueelle saapuneiden henkilöiden hallintaa. Viime vuonna uudistetulla Frontexilla on paremmat edellytykset kohdata tulevaisuuden haasteita niin muuttoliikkeiden hallinnassa kuin turvallisuudessa.

- Schengen-alueen vapaata liikkuvuutta on käytetty väärin, mikä on johtanut paikoittain sisärajatarkastusten käyttöönottoon. Kuinka jäsenmaat voivat tehokkaasti suojautua Schengen-alueen sisällä tapahtuvalta laittomasti tapahtuvalta siirtymiseltä, on kysymys jonka jäsenmaat joutuvat ratkaisemaan.

- Schengen-alueen laajentumista Romanian, Bulgarian ja Kroatian suuntaan tullaan käsittelemään lähitulevaisuudessa, riippuen pitkälti siitä miten maat edistyvät niille asetetuissa velvoitteissaan.

- Dublin-asetuksessa määritellään ensisijaisesti turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastaava jäsenvaltio. Mikäli henkilöä ei ulkorajan ylitettyään rekisteröidä ensimmäisessä EU:n tulomaassa ja hän siirtyy eteenpäin toiseen maahan Schengen-alueella, on vaikea jälkikäteen luotettavasti todentaa ensimmäinen tulomaa. Dublin-järjestelmää ollaankin parhaillaan uudistamassa ja modernisoimassa uusia haasteita silmällä pitäen.

Viimeaikaiset terrori-iskut ovat nostaneet terrorismin torjunnan entistäkin keskeisempään asemaan unionin tulevaisuuden suunnitelmissa.

- Tiedonvaihtoa jäsenmaiden lainvalvontaviranomaisten kesken tulee entisestäänkin tehostaa. Tätä pyrkimystä edistämään komissio on 13.9.2017 lanseerannut ajatuksen eurooppalaisesta tiedusteluyksiköstä, joka varmistaisi tiedonkulkua tiedusteluviranomaisten ja poliisin välillä.

- Terrorismilainsäädäntöä on yhtenäistetty ja rajat ylittävien terrorismirikosten oikeuskäsittelyä halutaan tehostaa.

- Terroristien propagandan ja internetin hyödyntäminen sen levittämisessä, sekä radikalisoitumista edistävän aineiston levittäminen ovat nykyajan suuria haasteita. Yhteistyötä eri palvelutarjoajien ja yritysten kanssa lisätään, jotta laitonta aineistoa saadaan internetistä pois. Vihapuhetta pyritään kitkemään ja radikalisoivia ideologioita torjutaan.

- Systemaattiset rajatarkastukset ja tietojärjestelmien tehokkaampi hyödyntäminen tulevat olemaan jatkossakin merkittäviä tekijöitä terrorismin torjunnassa.